

СТАЛИЙ ЧИ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНИЙ РОЗВИТОК ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА?

д.е.н., с.н.с. Лицур І.М., Цимбалюк В.В.

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», м. Київ

Сьогодні стосовно лісового господарства вживаються два терміни: сталий розвиток лісового господарства [1] та екологічно збалансований розвиток лісового господарства [2], які за змістовним наповненням означають фактично одне і те ж саме. Проте, на нашу думку, потрібно методологічно відрізнити ці категорії. Крім цього, окремі вчені вживають такий термін, як стале управління лісами, що, на наше переконання, є недосконалим і необдуманим перекладом [3] з іноземних джерел і не повинен вживатися в науковому обігу. Управління може бути ефективним або неефективним, але ніяк не сталим.

Протягом усієї історії існування лісогосподарського виробництва основною ідеєю його розвитку є отримання якомога більшої кількості деревної продукції без виснаження наявних деревних запасів і зниження продуктивності лісу. Ця генеральна ідея теорії лісового господарства витримала випробування часом і отримала назву *принципу безперервного і рівномірного користування лісом* [4, 5]. Цей принцип за своєю суттю є ідеєю сталого розвитку лісового господарства в сучасному розумінні.

Суть названого принципу полягає у встановленні рівноваги між щорічною вирубкою лісу та величиною його щорічного приросту при постійному залісенні щорічних вирубок. За таких умов щорічна вирубка лісу, яка реалізує щорічний приріст, може повторюватися невизначено довгий час (теоретично – вічно). Лісокористування ні в якому разі не повинно підривати продуктивну силу лісу. Якщо розмір лісокористування суттєво не перевищує його річний приріст, або перевищення допущено на короткому відрізку часу, то таке користування можна назвати невиснажливим. Термін *невиснажливе лісокористування* виражає в загальному думку про те, що розмір користування не перевищує лісогосподарських нормативів у вигляді приросту, науково обґрунтованої розрахункової лісосіки, правильного співвідношення між допустимим розміром рубки і загальним запасом деревини. Виходячи із наведеного вище, такий тип лісокористування можна назвати *принципом безперервного невиснажливого лісокористування*. Таке користування лісом слід вважати безперервним і таким, що з року в рік рівномірно повторюється (*екологобезпечний розвиток*).

Щорічне збільшення запасів деревини, тобто приріст, має між собою кількісну подібність, унаслідок чого і розміри щорічної вирубки будуть близькі між собою. Проте величину приросту можна збільшити шляхом здійснення комплексу лісогосподарських заходів: меліорації, внесення добрив, тощо. Викладена обставина вносить деяку умовність у другу частину головного лісогосподарського принципу, тобто в обов'язковість рівномірного користування лісом. В умовах ведення високоінтенсивного лісового господарства (що характерно для всієї території лісового фонду України) із здійсненням широкого комплексу лісогосподарських заходів річний приріст може поступово збільшуватися, відповідно може зростати об'єм користування лісом, тобто ставати прогресуючим. Приймаючи таку зміну приросту, розглянутий принцип можна назвати *принципом безперервного, прогресивно зростаючого користування лісом (сталий розвиток)*.

Сьогодні в лісовому фонді України проводиться обмежений комплекс лісогосподарських заходів. Крім цього, на щорічний приріст негативно впливають як природні, так і антропогенні фактори, зокрема техногенне забруднення, зміна гідрологічного режиму територій, фітозахворювання, пошкодження ентомошкідниками та стихійні явища – природи вітровали, буреломи, надмірне рекреаційне навантаження, випасання худоби та дія інших негативних чинників. До того ж через низку непередбачуваних обставин, крім розрахункової лісосіки, вирубуються ділянки, які пошкоджені вітром, вогнем чи іншими шкідниками. Все це призводить до того, що в Україні не забезпечується прогресивне збільшення річного приросту, а відповідно обсяг щорічного лісокористування носить нерівномірний характер. При такій практиці ведення лісового господарства його керівний принцип може бути названий умовно безперервним і відносно рівномірним користуванням лісом, тобто забезпечується *принцип екологонезбезпечного розвитку*, згідно з наведеним вище.

1. Лицур І.М. Основні напрямки переходу лісового господарства на засади сталого розвитку / І. М. Лицур, Т. Б. Кияк // Матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф. ["Наукові основи ведення сталого лісового господарства"]. – Івано-Франківськ: Екор, 2005. – С. 170–173.

2. Проблеми збалансованого лісокористування в системі сталого розвитку // [Я.В. Коваль, В.С. Бондар, О.А. Голуб та ін.]. – К.: Наук. світ, 2005. – 224 с.

3. Букша І.Ф. Стале управління лісами і моніторинг: огляд сучасних тенденцій / І.Ф. Букша // Науковий вісник Національного аграрного університету. – К., 2000. – № 25. – С. 123–129. – (Серія "Лісівництво").

4. Анучин Н.П. Определение площади лесных предприятий с непрерывным лесопользованием / Н.П. Анучин. – М.: Лесная промышленность, 1974. – 40 с.

5. Анучин Н.П. Теория и практика организации лесного хозяйства / Н.П. Анучин. – М.: Лесная промышленность, 1977. – 147 с.